

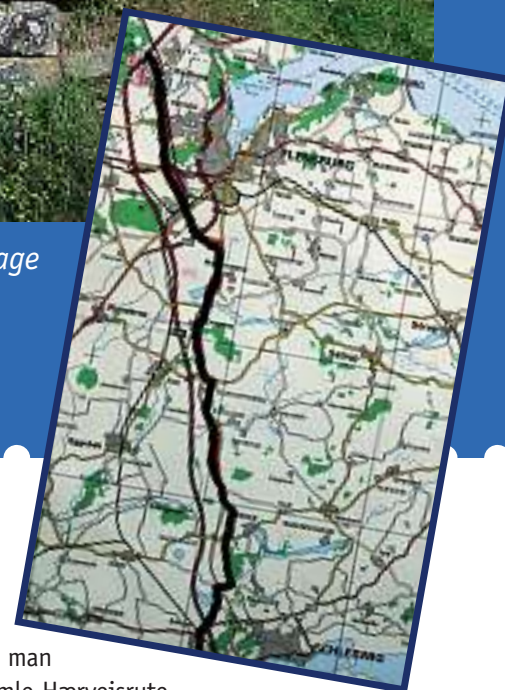
# HÆRVEJEN I SYDSLESVIG

## *- det gamle Danmark*



Tekst: Henrik Lange, highways.dk

*Hærvejen er en af det danske riges ældste hovedfærdselsårer. I gamle dage udsprang Hærvejen i vikingebyen Hedeby syd for Slesvig i Sydslesvig, og fulgte så i store træk hovedvandsskellet hele vejen op gennem Jylland til Viborg, Jyllands daværende centrum for handel og administration.*



Hærvejens mange seværdigheder op gennem Jylland er efterhånden kendt af mange turister, men de færreste har prøvet at følge Hærvejen syd for grænsen ned til det gamle danske forsvarsværk Dannevirke. Campingferie.dk har derfor været i Sydslesvig, og har fundet en række seværdigheder med relation til den danske historie syd for grænsen.

Hærvejens rute fra den dansk-tyske grænse ved Kruså og ned til Dannevirke er i store træk lig med den noget nyere hovedvej – forlængelsen af den gamle hovedvej 10 i Danmark. Hærvejen – eller Ochsenweg som tyskerne kalder den – går derfor ofte parallelt med hinanden, hvis de da ikke ligefrem er identiske. Mange steder er den nye hovedvej (rute 76) dog ført udenom de mindre byer, som Hærvejen gik igennem.

Derfor kan man få en ganske smuk og afvekslende tur og nogle steder endda på brolagte veje – hvis man vælger at følge den gamle Hærvejsrute.

Det kan dog ikke anbefales at have campingvognen med – dertil indeholder ruten for mange sving og smalle veje. Den oprindelige Ochsenweg gik vest om Flensborg, og derfor kan man med god samvittighed starte en tur på Hærvejen i Sydslesvig ved grænsen i Kruså, og så følge landevejen vest om Flensborg ned til Jaruplund, hvor man rammer rute 76, hovedvejen mellem Flensborg og Slesvig. Første stop er:

## Oeversee Kirke

Der ligger rigtig mange kirker langs med Hærvejen, og det er der flere gode grunde til. Dels fungerede kirketårnene som vejvisere i det flade landskab, og samtidig kunne kirkerne give de rejsende et tiltrængt hvil. Endelig fungerede mange kirker også som forsvarsværker mod ydre fjender. Det sidste er i høj grad tilfældet med kirken i Oversø – på tysk Oeversee – der mere har karakter af en fæstning end af en kirke. Kirketårnet i Oversø er rundt og bygget i kampesten, og går man ind i tårnet, der også fungerer som våbenhus, får man virkelig et indtryk af, hvor tykke murene rent faktisk er. Vi taler om solide kampestensmure på godt en meters tykkelse.

Kirken i Oversø er viet til helgenen Skt. Jørgen, der var de vejfarendes særlige beskytter. Går man en tur på kirkegården i Oeversee, vil man på flere af gravstenene møde danske navne, der understreger, at Sydslesvig tidligere var en del af Danmark.

## Historischer Krug, Oeversee

Lige ud til hovedvejen i Oversø finder man også den eneste kongeligt danske privilegerede kro på tysk jord. Som navnet antyder, lægger kroen stor vægt på sin historie. Men det kan den også tillade sig, da historien kan føres helt tilbage til 1519, hvor historiske kilder første gang nævner Historischer Krug. Siden 1819 har kroen været i familien Hansen-Mörcks eje, og det er stadigvæk denne familie, der driver kroen i Oversø. Historischer Krug hører i dag til blandt de mere mondæne spisesteder, men på trods af det polerede ydre, så har den gamle kro ikke mistet sin sjæl. Man kan således stadig få serveret dagens ret i den gamle krostue.

Og det er virkelig værd at stikke hovedet indenfor. Kroens ejere værner om det gamle inventar, og man kan således i en lang række glasskabe se effekter, der relaterer sig til stedets historie. Udenfor kroen finder man tre mindsten, der stammer fra slaget mellem de danske og de preussisk-østrigske styrker i 1864. Læs mere på [www.historischer-krug.de/dk/](http://www.historischer-krug.de/dk/)

## Stendysse ved Sieverstedt

Ved byen Süderschmedeby - på dansk Sønder Smedeby - bør man forlade den nye hovedvej, og i stedet følge den gamle

## Hærvejen som seværdighed

Det er vigtigt at understrege, at en tur på Hærvejen er en historisk rejse gennem de sidste 1000 års Danmarkshistorie – og at det netop er Danmarks historie, som er brændstoffet på turen. Hærvejen i Sydslesvig er ganske vidst også naturskøn, men er man på jagt efter bølgede kommarker og havudsigt, bør man i stedet vælge at køre en tur på Marguerit-ruten. Men vil man have kulturhistoriske udfordringer, så finder man dem ikke meget bedre end på Hærvejen.

landevej. Følg skiltene til venstre mod Süderschmedeby, og drej efter yderligere 500 meter til højre ind gennem byen. Nu er man tilbage på den gamle hærvej, og kan nu følge Ochsenweg uden afbrydelser de næste mange kilometer. Cirka fem kilometer syd for Sønder Smedeby, hvor Hærvejen løber parallelt med den nye hovedvej på venstre side, passerer man vandløbet Helligbækken. Her fører en lille sti over til en stendysse fra den yngre stenalder, som har det tyske navn Poppstein.

Stedet er interessant for os danskere, fordi et gammelt sagn fortæller, at det var her biskop Poppo af Slesvig omvendte Harald Blåtand til den kristne tro ved at døbe ham i vand fra bækken, som derefter fik navnet Helligbækken. Det er efterhånden en del år siden, for Harald Blåtand døde i 985. Ud over stendysse med den store overligger, der i øvrigt kaldes døbestenen, er stendysse omgivet af en række gamle grænsesten, som bærer Frederik den VII navnetræk.

## Røverhule ved Istedt

Når man fortsætter sydpå mod Dannevirke, kører man gennem et historisk landskab. Det var i dette område, at det afgørende slag ved Isted stod den 25. juli 1850, hvor danskerne vandt over de tyske tropper og dermed satte punktum for treårskrigen mellem Danmark og Holstein fra 1848 til 1850. Man kan se flere mindesmærker for de faldne i området.



Længere mod syd dukker Hærvejshistorien atter op. I skoven syd for Isted ligger der på venstre side af vejen en røverhule, der ifølge sagnet var hjemsted for en røverbande, der overfaldt og plyndrede de vejfarende. Går man ind i skoven, kan man med lidt god fantasi godt forestille sig, at der har boet en røverbande i den gamle stendysse, der oprindeligt er bygget i yngre stenalder cirka 2.600 år før vor tidsregning. Bemærk den store dæksten over gravkammeret.

Lige i udkanten af skoven, skal man dreje til højre mod Schuby – på dansk Skovby. Fortsætter man ligeud, kommer man ind i selve Slesvig by. I Skovby er der skilte mod Dannevirke – eller Dannewerk på tysk.

## Dannevirke

Der findes mange gamle forsvarsvolde og -diger på Hærvejens rute op gennem Jylland, der gennem tiderne har fungeret som forsvarsanlæg mod fjendtlige hære og andre trusler. Men et enkelt anlæg skiller sig dog ud fra mængden.

Dannevirke er i kraft af sin udbredelse og størrelse klart det mest imponerende voldanlæg af dem alle. Samtidig er Dannevirke et stykke nationalt danefæ, der i kraft af sin centrale placering i Danmarkshistorien er noget ganske særligt. Derfor var nederlaget til de preussiske og østrigske hære også så meget desto mere smerteligt, da de danske styrker i 1864 måtte opgive at forsvare Dannevirke, og flygte – først til Sønderjylland og Als og det berømte slag ved Dybbøl – og sidenhen videre til Fyn og Sjælland. Fredsslutningen betød som bekendt afståelse af både Holstein og Slesvig, og det var først ved genforeningen med Sønderjylland i 1920, at Danmark fik lidt genoprejsning. Dannevirke var et meget centralt sted på Hærvejen. Al nord- og sydgående trafik skulle gennem den samme port i Dannevirke, Kalegat. Forsvarsvolden var med andre ord et effektivt sted at kontrollere trafikken.

De første dele af Dannevirke menes at være anlagt helt tilbage i 730'erne, men siden er volden blevet forstærket adskillige gange. En af de mere berømte forstærkninger er Valdemar den Stores berømte teglstensmur, som man stadig kan finde rester af tæt ved den gamle hærvejsport. Dannevirke er trods sine mange år på bagen stadig et imponerende voldanlæg, og

## Yderligere information om Hærvejen:

[www.haervej.dk](http://www.haervej.dk):

Amternes officielle guide til Hærvejen

[www.highways.dk/danmark/haervejen/](http://www.highways.dk/danmark/haervejen/):

Detaljeret guide med artikler om seværdighederne på Hærvejen i Sønderjylland.

<http://projekter.acu.dk/ty/lejrskoler/f.017.html>:

Omfattende hjemmeside med en del info til cykel- og vandreturister om bl.a. Hærvejen.

<http://home4.inet.tele.dk/uffep/haervejen.htm>:

Privat hjemmeside med info til cykelturister.

man må ikke snyde sig selv for en gåtur oppe på toppen af volden. I det særlige museum Dannevirkegaard, som drives af Dansk Sydslesvisk Forening, får man på både dansk og tysk opridset den spændende historie og voldens omskiftelige tilværelse – ikke mindst de dramatiske dage i februar 1864, da volden stod for fald.

## Kovirke syd for Dannevirke

Fortsætter man yderligere to kilometer sydpå ad den gamle hærvej, møder man endnu et voldanlæg, Kovirke. Kovirke menes at være bygget omkring år 980 som et supplement til Dannevirke, og er ikke blevet forstærket siden. Arkæologiske udgravninger har vist, at jordvolden har været suppleret af en række træpallisader og en to meter bred voldgrav foran jordvolden.

Kovirke har den militære Jagel-lufthavn som nærmeste nabo, og ved anlæggelsen af lufthavnen blev Hærvejen afbrudt, og en del af den gamle forsvarsvold fjernet. Lufthavnens startbaner ligger således lige på den anden side af de høje ståltrådshegn. Vil man følge Hærvejen videre sydpå, må man udenom lufthavnen og finde fortsættelsen længere mod syd. Alternativt kan man i stedet vælge at slutte turen af med et besøg i den gamle vikingeby Hedeby sydøst for den nuværende Slesvig by, hvor man om sommeren kan opleve ægte vikingestemning i de forskellige arbejdende værksteder.

## Kolde fødder i forteltet ?

• så er løsningen højisoleret letvægtsgulv,

• nem at udlægge

• nem at opbevare

- se og oplev gulvet hos KG Camping

(Eneforhandling)

Åbningstider:  
Hverdage kl. 10-17  
Lørdag / søndag  
kl. 10-16

[www.kg-camping.dk](http://www.kg-camping.dk)

**KG CAMPING**  
A/S

Mosevej 1B · 6000 Kolding · Tlf. 76 33 20 80